

Jung Károly

BORISLAV JANKULOV ELFELEJTETT DÉLSZLÁV HŐSDAL-FORDÍTÁSAI

A MAGYAR-DÉLSZLÁV KAPCSOLATTÖRTÉNETI ARCHEOLÓGIA ISMERETLEN
FEJEZETE

A délszláv hősepika magyar recepciója és fordításai jelentős helyet foglalnak el a magyar–délszláv művelődéstörténeti és néprajzi egybevető vizsgálódás körében. A magyar művelődés igen korán felfigyelt a balkáni hősepika értékeire, s számos költő és műfordító tett eredményes kísérletet e hősénekek magyar nyelvű megszólaltatására, soraikban a XIX. századi magyar irodalom nem egy kitűnősége foglal helyet, s nem kicsi azoknak – a többségükben vidéki – kismestereknek a száma sem, akik szinte programszerűen vállalkoztak erre a küldetésre. A jugoszláviai magyar művelődéstörténet nem kis büszkeséggel állapíthatja meg, hogy az utóbbiak túlnyomó többsége éppen a mi vidékünkéről származott, ami érthető is, hisz az egykori Délvidék, a mai Vajdaság mindig soknemzetiségű volt, s az igazi idevalósiak, lettek légyen akár hírlapírók, disznókereskedők, szatócsok vagy éppen alispánok, általában legalább még két itteni nyelvet bírtak saját anyanyelvük mellett. Érthető tehát, hogy a boldog időkben egymás művelődési értékei iránt is mélységes tisztelettel viseltek, s egymás értékeit saját nemzetük felé is közvetíteni kísérelték meg, többek között éppen a műfordítás által.

Mindez, persze, korántsem ismeretlen és feldolgozatlan fejezete a magyar–délszláv kapcsolattörténetnek; jó néhány komparatista foglalkozott eddig is a délszláv hősepika magyar recepciójának és magyar nyelvű fordításainak kérdésével. Korántsem törekedve a teljességre, utalnunk kell itt például Bori Imre¹, Dávid András², Veselinović-Šulc Magdolna³, Fried István⁴, Póth István⁵ és mások munkáira, amelyekből alapjában véve jól kirajzolódnak a délszláv epikus költészet magyar megszólaltatására irányuló törekvések. Könyveik, tanulmányaik és cikkeik alapján szinte úgy vélhetné a mai kutató, hogy a kérdéskör le-
ragott csont, tehát ez a kapcsolattörténeti vizsgálat szinte már lezártnak tekinthető. Az említett (és nem említett) kutatók munkáiból kihüvelyezhető a kérdés gazdag irodalma, sőt ma már az is tudható, hogy a bécsi Magyar Hírmondó már 1782-ben mondaszerű szöveget közölt Královits Márkóról, a „Rátz Hercules”-ról⁶, s aztán Kazinczytól Vitkovicson át Radics Györgyig, Dömötör Pálig és Margalits Edéig a kismesterek sora foglalkozott a délszláv hősepikával, s fordított is belőle jócskán⁷. Persze Székács Józsefről sem szabad megfeledkez-

nünk, aki nagyon korán, már 1836-ban, tehát az Európa-szerte hírnevet szerzett Vuk Karadžić kortársaként egész kötetnyit fordított és tett közzé könyv alakban a szerb népdalokból és hősegekéből⁸. A XIX. század második felében és végén a zombori Margalits Ede vezet a délszláv hősepika magyar nyelvű megszólaltatásában, ezt két könyve is bizonyítja, egyik még a kor Olcsó Könyvtárában is megjelent, tehát nagy olvasóközönséghez juthatott el⁹. Eddig azt hittük, hogy a Millencumot követően és Margalits felbuzdulása után – csak megemlítve itt a szlavistának és kapcsolattörténésznek is elsőrendű műfordítót, Szegedy Rezsőt¹⁰ –, tulajdonképpen szélcsendesebb korszak következett a nagy magyar századfordulón és az azt követő esztendőkből a magyar–délszláv kapcsolattörténet kutatásában.

1914-ben kitört az első világháború, érthető tehát, hogy abban az időben nem lehetett konjunktúrája a balkáni délszláv hősepika fordításának és kommentálásának, s ugyanez vonatkoztatható a Monarchia széthullását és a nagy európai átrendeződést követő, két világháború közötti időszakra is. Vannak persze kísérletek a kisebbségi magyar sajtóban a királyi Jugoszláviában, de ez az anyag jórészt feltáratlan és feldolgozatlan, s nem lehetetlen, hogy az efféle fordítói munkálkodást az ügybuzgalom mellett egyfajta fogcsikorgató lojalitás is befolyásolhatta. Nyilvánvaló, hogy a jugoszláviai magyar művelődéstörténetnek feladata ezeknek az adatoknak a feltárása és feldolgozása, hisz ezeket az előzményeket is számon kell tartanunk, ha a későbbi, igazán költői vállalkozásokról beszélünk. Ezeknek sorában fontos hely illeti meg Csuka Zoltánt, aki több kötetre valót fordított a délszláv hősepikából¹¹, később pedig Nagy Lászlót, aki a bolgár népköltészet fordítása után a jugoszláv hősepikából is sokat fordított¹². Meg kell említeni még Stojan Vujičić és Kiss Károly két közös vállalkozását, mindkettő kötetben is megjelent, a Zrínyi énekek¹³ és a Hunyadi énekek¹⁴ ciklusait összefoglaló fordításokat. Az persze más kérdés, hogy a szerbül nem is tudó Kiss Károly milyen költői erővel tolmácsolta ezt az epikus műfajt.

Tehát a XIX. század elejétől napjainkig – több-kevesebb hiátussal – egyfajta folyamatossága állapítható meg a délszláv hősepika magyar fordításainak, s mindez eléggé ismert is a kutatás előtt, a magyar és a jugoszláviai magyar irodalom- és kapcsolattörténészek munkáinak jóvoltából.

Hogy azonban a kutatói szerencse a továbbiakban is hozzátehet még egy-két új adatot, vonatkozást ehhez a kérdéskörhöz, azt éppen e mostani előzetes beszámolóknak szeretné igazolni.

Kutatóintézeti megbízatásaim között szerepel egy olyan tervmunkálat is, amelynek feladata feltárni, lajstromba foglalni és a hazai magyar (és nem magyar) kutatók számára hozzáférhetővé tenni a magyarországi archívumokban található kéziratos néprajzi anyagot, amely a mai Jugoszlávia területére vonatkozik. Többszöri budapesti kutatómunka során először a Néprajzi Múzeum Ethnologiai Adattárának átvizsgálásához fogtam, s már eddig is százat jóval meghaladó számú kéziratot vehettem számba, amely az itteni magyar, szerb, szlovák, rutén és német gyűjtéseket, leírásokat tartalmazza. A kéziratok között igazi csemegék is vannak; feldolgozásukat és közzétételüket elsőrangú feladatomnak tekintem.

Ezek között szerepel egy nagyalakú, 47 lapos kézirat is, amelyet a katalógus lakonikusan „Szerb népköltési gyűjtemény, fordítások” meghatározással szerepeltet, s Borislav Jankulovot jelöli meg szerzőként.¹⁵ (A mutató tévesen *Jankulobot* emleget.) Nos, mivel a név nem volt ismeretlen számomra, s természetesen érdekelt, hogy mi rejlik a szerb népköltési gyűjteményben, a kéziratot megvizsgáltam. A kézbevett és átolvasott kézirat maga volt a meglepetés, s talán nem tűnik szerénytelennek, ha hozzáfűzöm: a felfedezés.

Megállapíthattam ugyanis, hogy a „Szerb népköltési gyűjtemény” teljes, összefüggő kézírata egy nyomtatásban soha meg nem jelent könyvnek, amely a délszláv hősepika Banović Sekulájának, tehát a magyar Székely Jánosnak vitézi tetteit beszéli el, s a fordító nyolc hosszú hősköltemény teljes, epikus tízesekben megadott magyar fordítása mellett bevezető tanulmányt is írt „A Bánovity Szekuláról szóló mondanakör a szerb hősrégékben” címmel. A felfedezés izgalmatól fűtött rögtöni irodalmi nyomozás arról győzött meg, amit rögtön sejtettem: a kézirat anyaga ismeretlen az összehasonlító kutatás előtt, s a mű valóban soha nem jelent meg. Illetőleg: *majdnem megjelent*: a Révai Lexikonban ugyanis az olvasható Jankulov Boriszlávról, hogy „Sajtó alatt van tőle a Székely Jánosról szóló szerb román-gyűjteményének magyar fordítása”.¹⁶ A kézirat és a lexikoninformáció tehát összefügg: úgy tűnik, előkerült az ugyan sajtó alatt volt (?), de soha meg nem jelent mű kézírata. A kéziratot tartalmazó adattári iratgyűjtő még egy alapvetően fontos adatot tartalmaz: Jankulov kézírata Sebestyén Gyula hagyatékából került elő. Ebből aztán kikövetkeztethető, hogy Sebestyén lehetett a mű szerkesztője, s valószínűleg a Kisfaludy Társaság kiadásában kellett volna megjelennie. Jankulov kéziratának bevezető tanulmányán ceruzával eszközölt szerkesztői javítások és kihagyások vannak, ami arra utal, hogy sajtó alá rendezett kéziratról van szó. Valószínűleg nem lesz nehéz megállapítani, hogy a javítások és az intervenciók valóban Sebestyén Gyulától származnak-e. Mindennek ellenőrzése megoldásra váró feladat.

Mivel ez a beszámoló csupán előzetes jelentés a felfedezésről, a teljes elemzés előtt ezúttal csupán néhány hipotézis megfogalmazására van lehetőség. Ezek egyike például az, hogy a kézirat nem egyszerre készülhetett el, hanem három részletben, s valószínűleg a szerző (a fordító) és a szerkesztő egyetértése gyúrt belőle teljes könyvkéziratot. Ezt egy Jankulovtól származó „Folyt. Köv.” bejegyzés látszik bizonyítani, amely ugyanazzal a tintával át is van húzva a kéziratban!¹⁷ Mivel tudjuk, hogy az 1914-es esztendő megelőző időszakban (és később is) Sebestyén Gyula volt az Ethnographia szerkesztője, valószínű, hogy Jankulov előbb folytatásos folyóiratközlésre gondolhatott, s egy könyv terve csak később alakulhatott ki – valószínűleg közös megbeszélés alapján. Ehhez hozzá kell tenni, hogy a kézirat keltezetlen, és semmi sem jelent meg belőle a folyóiratban. Cáfoló vagy igazoló válasz persze a Jankulov- vagy Sebestyén-korrespondencia alapján kapható majd, ha folyt levelezés a két érintett között, s az fönn is maradt. Ennek kutatása szintén megoldásra váró feladat. (Az Akadémiai Kézirattár ilyen anyagot nem tartalmaz, s a Kisfaludy Társaság fennmaradt jegyzőkönyveinek előzetes átnézése sem vezetett eddig kézzelfogható eredményre.)

Másik hipotézisünk az lehet, hogy a sajtó alá rendezett kézirat megjelenését

az 1914-ben kitört világháború hiúsította meg. Elképzelhető, hogy 1912–1913-ban megindulhattak a szerkesztési és sajtó alá rendezési munkálatok, de – ha a mű sajtó alatt is volt – a megjelenés elmaradt a közismert történelmi összefüggések miatt. (Ez volt az az időszak, amikor például Berze Nagy János akkor nívumnak számító meseszótára is sajtó alatt volt, tizennégy ívet ki is szedtek belőle, de végül is nem jelent meg, s a kézirat is örökre elkallódott.¹⁸) Jankulov kézírata esetében – ebben a pillanatban nincs rá okunk nem hinni – a sors kegyes volt: a Sebestyén-hagyatékban legalább a kézirat az utókorra maradt, s várta újrafelfedezőjét. S talán nem tűnik túl hangzatosnak, ha megállapítjuk róla, hogy a magyar–szerb baráti közeledés és kapcsolatkeresés a valóban értékes és meghatározó, elfelejtett századfordulós dokumentuma.

Felmerülhet a jogos kérdés, hogy miért számíthat fontos felfedezésnek a magyar–dél-szláv népköltészeti kapcsolattörténet szempontjából Borislav Jankulov kézírata, s ki ez a Jankulov, akinek a nevével és munkájával a jövőben nem lehet nem számolni, ha a dél-szláv hősepika magyar recepciójának és fordításirodalmának kérdését tárgyaljuk. Úgy tűnik, mindkét kérdésre már most is elég pontos válasz adható.

Borislav Jankulov személyéről és életművéről – éppen a jugoszláviai magyar művelődéstörténeti és kapcsolattörténeti kutatások eredményeképpen – megbízható áttekintésünk van. Szeli István a hatvanas évek végén és a hetvenes évek elején három cikkében is foglalkozott Jankulov személyével és életművével, illetőleg a magyar kultúrához kötődő kapcsolataival. E cikkek egyike nekrológ volt,¹⁹ mert Jankulov matuzsálemi kort megérve 1969-ben hunyt el. Szeli cikkeiből²⁰ egy hallatlanul érdekes életút és életmű képe bontakozik ki, amelyet érdemében szinte senki sem érintett, hisz Jankulov művei, túlnyomó többségükben, kéziratban maradtak. Úgy látszik, a kéziratban maradás átokként kísérté végig a szerzőt egész életútján. Biográfiája dióhéjban a következő: 1878-ban született Módoson (Jaša Tomić), s a Szerb Matica ösztöndíjasaként került Pestre bölcsészhallgatónak. Hogy nem lehetett átlagos bölcsész, azt az adat látszik bizonyítani, amelyet egy akadémiai publikációban olvashatunk: megtudjuk belőle, hogy Jankulov Borislav bölcsészhallgató történettudományi jutalmat kapott.²¹ Tanulmányai befejeztével mindössze két évet töltött Újvidéken tanárként, mert az itteni szerb lapok „magyarónsága” miatt elüldözték, 1905-től egészen a Monarchia széthullásáig a bajai tanítóképzőben nevelősködött, majd tanított. 1919-től Pancsován élt, kezdetben dolgozott is az ottani gimnáziumban, de az a közeg sem fogadta be, s így igen korai nyugdíjaztatásától hosszú élete végéig alapján véve teljesen elfeledetten élt Módoson. A magyar–dél-szláv kapcsolattörténet számára Szeli István fedezte fel, de az azóta eltelte húsz esztendőben gyakorlatilag senki sem foglalkozott életművével.²²

Az előkerült kézirat kapcsán – az alábbiakban – mindössze azokra a mozzanataira térhetünk ki életrajzában, amelyek bizonyos eligazítást kínálhatnak. Szeli István nekrológiájában olvasható a következő mondat: „Székely Jánosról szóló szerb románc-gyűjteményének magyar fordításait a Nemzeti Múzeum kézírattára őrzi.”²³ Ez a mondat alapján véve – s részben szó szerint is – azt a mondatot visszhangozza, amelyet a Révai Lexikonban olvashattunk, s amely így szól: „Sajtó alatt van tőle a Székely Jánosról szóló szerb románcgyűjtemé-

nyének magyar fordítása.”²⁴ Nos, a Szeli Istvánnal folytatott beszélgetésből megtudhattam, hogy a kézirat a Nemzeti Múzeum kéziratárából nem került elő, bár jómagam az előkerítését megkísérelte. Tőle tudtam meg azt is, hogy ezt az adatot magától Jankulovtól hallotta, aki a kéziratot a századelő óta nem látta.²⁵ Ha a Banović Sekula-fordításoknak volt is még egy kézirata, az valószínűleg lappang. Mindez további kutatást igényel. Annyi azonban ma már bizonyosan korrigálható, hogy nem Jankulov románc-gyűjteményéről van szó, hanem korábban már publikált szerb népköltészeti anyag fordításairól. Ezzel kapcsolatban tehát már a Révai Lexikon adata is félrevezető.

Szeli István Jankulov-cikkeiből az is megtudható, hogy a fordító mindkét irányban: szerbről magyarra és magyarról szerbre fordított, szépirodalmat éppen úgy, mint népköltészeti szövegeket.²⁶ Mindebből azonban nyomtatásban nem jelent meg semmi. (A későbbi komparatisták közül csupán Dávid András utal arra szerbhorvát nyelvű kapcsolattörténeti kötetében, hogy Borislav Jankulov „na mađarski je prevodio srpskohrvatske junačke pesme”²⁷, forrást azonban nem jelöl meg, így arra lehet következtetni, hogy a megállapítás Szeli István Jankulov-cikkein alapszik. Dávid András az egy évvel később kiadott magyar nyelvű kapcsolattörténeti kötetében²⁸ nem említi Borislav Jankulovot, pedig a Székely János – Banović Sekula kérdéskörnek igen terjedelmes és fontos fejezetet szentelt.²⁹ A kéziratról – ebből következően – neki sem lehetett tudomása.)

Összefoglalva ennyi lenne az, amit eddig a Jankulov-filológia az itt tárgyalt fordítások kérdésével kapcsolatban felvetett. Elképzelhető azonban, hogy a levelezés kutatásával a következőkben még egyebek is felmerülnek. A jelen pillanatban csupán felvethető az az elképzelés, hogy Jankulov a szerb népköltészet magyar fordításához az ösztönzést és indítást abban a bajai szellemi műhelyben, a Magyar Királyi Állami Tanítóképző Intézetben kaphatta, ahol negyed évszázadig, 1892-től 1916-ig Bellosics Bálint is dolgozott, sőt direktorkodott is.³⁰ Jankulov 1905–1918 között volt ugyanennek az intézetnek a nevelője, később tanára, tehát legalább egy évtizedig Bellosics mellett, esetleg vele tudományosan is együttműködve, kaphatta az indítást a szerb hősepike fordításához. Mivel Bellosics életműve és bibliográfiája³¹ a szakma előtt ismert, itt mindössze arra utalok, hogy ő volt egyike azoknak az érdekes magyar néprajzkutatóknak, akik a magyarországi vendek, szlovének, németek, sokácok, tehát a nemzetiségi hagyományait írta le és közölte magyarul a tudomány-szak és az olvasók felé. Ennek a lehetséges szellemi kontaktusnak a vizsgálata és feltérképezése ugyancsak ránk vár; a bajai Tanítóképző Intézet Értesítőinek áttanulmányozása bizonyára eredményre vezet majd.

Előzetes jelentésünk befejezéseként szólni kell arról is, hogy miért kell fontosnak tartani Borislav Jankulov századfordulós délszláv hősepikei fordításrozzatát és a Székely Jánosról írt bevezető tanulmányát. Ennek fényében ítélni lehet meg ugyanis az előkerült kézirat jelentőségére.

A délszláv epikus énekekben szereplő magyar történeti hősök kérdéskörével a legalaposabban Dávid András foglalkozott évtizede megjelent monográfiájában.³² Könyvében majdnem két ívnyi terjedelmet szentelt Székely János – Banović Sekula kérdésének a délszláv hősepikeiben. A kérdéskör kutatásának

előzményeiről állapítja meg a következőket: „Ennek a nemes ihletből fogant markáns vitézi figurának a teljes költészeti anyagával, néhány részletkérdés kivételével, nem foglalkoztak sem magyar, sem délszláv részről.”³³ A tanulmányban közölt illusztratív szövegrészek szinte kizárólag saját fordításában közli, ami valóban arra vall, hogy nem álltak rendelkezésére korábbi műfordítások és áttekintő értelmezési kísérletek.

Jankulov tanulmánya és a nyolc délszláv hősének magyar átültetése fontos adalékot kínál tehát a Sekula-kérdés vizsgálatának előtörténetéhez, valamint esetleges újbóli áttekintéséhez. A nyolc szöveg a következő:

1. Bánovity Szekulát a tündér megszojtatja;
2. Bánovity Szekula házassága a tündérrel;
3. Bánovity Szekula és a harminc udbinyai török;
4. Bánovity Szekula az arab börtönben;
5. Szekula átváltozása kígyóvá;
6. Ugyanaz, de más változatban;
7. Bánovity Szekula és a török császár;
8. Az udbinyai bég és Bánovity Szekula.

Ami Jankulov bevezető tanulmányát illeti, melynek eredeti címe „A Bánovity Szekuláról szóló mondakör a szerb hősregében”, de föltehetően Sebestyén Gyula szerkesztői plajbásza nyomán némileg megváltozott „Székely bán mondaköre a szerb hősköltészetben” címre, külön elemzést igényel, s nem lehet tárgya ennek az előzetes jelentésnek. Mindenesetre a magyar és a szerb összehasonlító mitológiai kutatás is haszonnal forgathatja majd, ha egyszer nyomtatásban is megjelenik. Az egész kérdéskör részletes vizsgálata, feldolgozása, valamint az egész kézirat közzététele magától értetődően elsőrangú feladat.

S legvégül elmondható, hogy Jankulov nem saját gyűjtését fordította magyarra, mint ahogy az a Révai Lexikonból és ennek nyomán Szeli István cikkeiből kiolvasható lenne. Maga a kézirat utal az egyes szövegek lapalji jegyzeteiben arra, hogy hol találhatóak meg az eredeti hősének. (De nem mind a nyolc szöveg esetében!) A jelzett lelőhelyeket így adja meg Jankulov: „Bánovity Szekula a népköltészetben c. énekgyűjtemény a Popovity testvérek kiadásában. Újvidék.” Nos, némi nyomozással és a kiadvány címének visszafordításával elő is került egy múlt századi kiadvány, mely a „Banović Sekula u srpskim narodnim pesmama” címet viseli, s valóban Újvidéken jelent meg a jelzett kiadónál.³⁴ Ebben a kötetben csupán öt szöveg szerepel, melyek közül Jankulov egyet nem használt fel, a további négy fordítás alapjául szolgált a Vuk Karadžić-féle „Srpske narodne pjesme” II. kötete, két szöveg eredetijének megállapítása még hátra van azonban. Ugyancsak el kell végezni a szövegösszevetés és a mikrofilológia további teendőit a kézirat kapcsán.

Úgy vélem, ez szép feladat lesz, hisz az elmondottak talán utalnak jelentőségére, de az sem mellékes a mai fölfordult Kelet-Közép-Európában, amit Szeli István írt húsz esztendeje Borislav Jankulov halála alkalmával: „A szláv-magyar megbékélést, az egymásrautaltságot és egymás megismerését hirdette több mint kilencven évig. S nemcsak hirdette, hanem tett is érte, írt, agitált, harcolt és küzdött olyan időkben is, amikor ezért csak mellőzés és kitoloncolás járt.

Az elsők között volt, akik az akkor még csak tervekben létező Hungarológiai Intézet gondolatát nagy megértéssel karolták fel.”³⁵

Jó lenne a mai sanyarú világban is néhány Borislav Jankulovot magunk és az ügy mellett tudni.

Jegyzetek

- ¹ Vö. Bori Imre 1970 és Bori Imre 1987.
- ² Vö. Dávid András 1970, Dávid András 1978 és David, Andraš 1977.
- ³ Vö. Veselinović-Andelić, Magdalena 1968 és Veselinović-Sulc Magdolna 1982.
- ⁴ Vö. Fried István 1979.
- ⁵ Vö. Póth, István 1987.
- ⁶ Az adatot Käfer István szlovakistának köszönöm.
- ⁷ Részletesen taglalja Veselinović-Sulc Magdolna és Fried István a 3. és 4. jegyzetben jelzett műveiben.
- ⁸ A mű hasonmás kiadása Újvidéken jelent meg 1986-ban, Szeli István és Stojan Vujičić egy-egy kismonográfiányi terjedelmű kísérő tanulmányával együtt.
- ⁹ Vö. Margalits Ede 1896 és Margalits Ede 1898. Munkásságát összefoglalja Veselinović-Andelić, Magdalena 1968. 198–218.
- ¹⁰ Tanulmányai és fordításai összegyűjtve sohasem jelentek meg. Munkásságát elemzi Veselinović-Andelić, Magdalena 1968. 219–242.
- ¹¹ Vö. Csuka Zoltán 1946.
- ¹² Vö. Nagy László 1953 és Nagy László 1969.
- ¹³ Vö. Vujičić, Stojan–Kiss Károly 1966.
- ¹⁴ Vö. Vujičić, Stojan–Kiss Károly 1956a.
- ¹⁵ Jelzete EA-3630.
- ¹⁶ Az 1914-ben megjelent 10. kötetben.
- ¹⁷ A kéziratban három helyen olvasható a „Dr. Borislav Jankulov” aláírás, ami ugyanezre látszik vallani.
- ¹⁸ Berze Nagy János 1957. I. 9–10.
- ¹⁹ Vö. Szeli István 1969.
- ²⁰ Az előző jegyzetben szereplő adat mellett: Szeli István 1970 és Szeli István 1971. Az 1970-es cikk új kiadása Szeli István 1974. 149–167.
- ²¹ Akadémiai Értesítő 1902. 150–151. füzet, 357.
- ²² Az újvidéki Szerb Matica adta ki telepítéstörténeti munkáját. Vö. Jankulov, Borislav 1961.
- ²³ Szeli István 1969.
- ²⁴ Lásd a 16. jegyzetet.
- ²⁵ Ezen a helyen is köszönöm Szeli István szíves tájékoztatását.
- ²⁶ Vö. Szeli István 1971.
- ²⁷ David, Andraš 1977. 191.
- ²⁸ Dávid András 1978.
- ²⁹ Dávid András 1978. 93–125.
- ³⁰ Bellosics Bálint életrajzi adatait és műveinek jegyzékét lásd: Barcsai József 1916.
- ³¹ Az előző jegyzetben jelzett adaton kívül lásd meg: Barbarič, Štefan 1977 és Fehér Zoltán 1985.
- ³² Dávid András 1978.
- ³³ Dávid András 1978. 94.

- ³⁴ Megjelenésének éve bizonytalan. Biztos azonban, hogy közvetlenül 1892 után vagy abban az évben jelenhetett meg. Válogató és utószó nem szerepel benne.
- ³⁵ Szeli István 1969.

Irodalom

- BARBARIČ, Štefan
1977 Narodopisna Prekmuriana Bálinta Bellosicsa. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 1–2. 208–213.
- BARCSAI József
1916 Bellosics Bálint (1867–1916). *A Magyar Királyi Állami Tanítóképző Intézet (Baja) Értesítője*, 1915–1916. 3–10.
- BERZE NAGY János
1957 *Magyar népmesetípusok I–II*. Pécsce.
- BORI Imre
1970 *Magyar–délszláv irodalmi kapcsolatok*. Novi Sad.
1987 *Tanulmányok a magyar–délszláv irodalmi kapcsolatokról*. Újvidék.
- CSUKA Zoltán
1946 *Délszláv népballadák*. Budapest.
- DÁVID András
1979 *Fejezetek a magyar–délszláv művelődési és irodalmi kapcsolatok köréből*. Subotica.
1978 *Délszláv epikus énekek, magyar történeti hősök*. Újvidék.
- DAVID, Andraš
1977 *Mostovi uzajamnosti*. Poglavlja o jugoslovensko-mađarskim kulturnim i književnim vezama. Novi Sad.
- FEHÉR Zoltán
1985 Egy régi bajai néprajzkutató tanár, Bellosics Bálint. *Honismeret*. 1985. 3. 20–23.
- FRIED István
1979 *A délszláv népköltészet recepciója a magyar irodalomban Kazinczytól Jókaiig*. Budapest.
- JANKULOV, Borislav
1961 *Pregled kolonizacije Vojvodine u XVIII i XIX veku*. Novi Sad.
- MARGALITS Ede
1896 *Kraljevics Markó*. (Márk királyfi.) Délszláv népballadák a XIV. és XV. századból. Budapest.
1898 *A rigómezei ütközet*. Szerb népdal a XIV. századból. Budapest.
- NAGY László
1953 *Szabalyák és citerák*. Bolgár népdalok és népballadák. Budapest.
1969 *Babérfák*. Délszláv népköltészet. Budapest.
- PÓTH István
1987 *Stazama prijateljstva*. Članci i studije. Budimpešta.
- SZELI István
1969 Dr. Borislav Jankulov emlékezete. *Magyar Szó*, 1969. április 22.
1970 Borislav Jankulov és a magyar művelődéstörténet. *Tanulmányok* 2. (1970) 129–141.
1971 A magyar–délszláv kapcsolatok egy régebbi értelmezéséről. *HITK* 5–6. 83–88.
1974 *Nemzeti irodalom – nemzetiségi irodalom*. Újvidék.

VESELINOVIĆ-ANĐELIĆ, Magdalena

1968 *Srpskohrvatska narodna poezija u mađarskoj književnosti XIX i XX veka.*
Novi Sad.

VESELINOVIĆ-SULC Magdolna

1982 *A szerbhorvát népköltészet a XIX. századi magyar irodalom tükrében.*
Újvidék.

VUJIČIĆ, Stojan–KISS Károly

1956 *Zrinyi énekek.* Budapest.

1956a *Hunyadi énekek.* Budapest.

Rezime

Zaboravljeni prevodi Borislava Jankulova južnoslovenske epske poezije na mađarski jezik

Nepoznato poglavlje iz arheologije južnoslovensko-mađarske komparatistike na planu folkloru

U Autorovom saopštenju daju se podaci o rukopisu Borislava Jankulova, vojvodanskog polihistora (Jaša Tomić 1878–1969). Rukopis je nađen u Etnološkoj dokumentaciji Etnološkog muzeja u Budimpešti u okviru sistematskog prikupljanja rukopisnog materijala vojvodanske provenijencije u arhivama i bibliotekama Mađarske. Rukopis je obima 47 strana i sadrži osam prevoda na mađarski jezik južnoslovenskih epskih pesama o Sibirjanin Janku, junaku mađarskog porekla iz naše epske poezije. Na osnovu podataka iz stručne literature Autor zaključuje da je reč o rukopisu kompletne knjige (sa predgovorom) koji je trebao da izade 1914. godine u Budimpešti, ali je štampanje onemogućeno zbog izbijanja prvoga svetskoga rata. Materijal rukopisa je u celini nepoznat komparatistima južnoslovensko-mađarske folklorne komparatistike i prema Autorovoj hipotezi predstavlja nepoznato poglavlje u istorijatu prevodenja naše epske poezije na mađarski jezik. Analizom samih tekstova, kao i na osnovu Jankulovljevih beležaka, Autor zaključuje da su prevodi radeni na osnovu tekstova iz zbirke „Sibirjanin Janko u srpskim narodnim pjesmama”, Novi Sad, verovatno posle 1892. godine, kao i na osnovu „Srpskih narodnih pjesama“, knjiga II Vuka Karadžića. Pošto se radi o veoma vrednom rukopisu nepoznatom stručnjacima navedene naučne discipline, Autor smatra potrebnim da se ceo rukopis štampa što pre. Uz samo saopštenje Autor objavljuje i jednu epsku pesmu o Sibirjanin Janku u prevodu Borislava Jankulova.

Summary

Borislav Jankulov's Forgotten Translations of South Slavic Epic Poetry into Hungarian Language

Unknown Chapter of the Archeology of South Slavic and Hungarian Comparatistics in the Field of Folklore

In this article data on the manuscript of Borislav Jankulov, the polyhistor of Voivodina (Jaša Tomić, 1878–1969) are given. The manuscript was found in the Ethnological Documentation of the Ethnological Museum in Budapest within the systematical col-

lection of manuscript materials originating from Voivodina in the archives and libraries in Hungary. The manuscript has 47 pages and contains eight translations of South Slavic epic poems into Hungarian language about Janko Sibirjanin, the hero of Hungarian origin in South Slavic epic poetry. On the basis of data from relevant literature the author concludes that it is the manuscript of the whole book (with preface) which should have been published in Budapest in 1914 but printing was impossible because the first World War broke out. The manuscript material is completely unknown for the comparatists of the South Slavic and Hungarian folklore comparatistics and according to the author's hypothesis it represents an unknown chapter in the history of translation of South Slavic epic poetry into Hungarian language. By the analysis of the texts themselves as well as on the basis of Jankulov's records, the author concludes that the translations were made on the basis of texts from the collection "Janko Sibirjanin in the Serbian Folk-Songs", Novi Sad, probably after 1982 and on the basis of "Serbian Folk-Songs" of Vuk Karadžić, vol. II. Since it is a very precious manuscript unknown for the experts of the mentioned discipline, the author thinks it necessary to print the complete manuscript as soon as possible. In addition to the article itself the author publishes also an epic song about Janko Sibirjanin in the translation of Borislav Jankulov.